Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 8ης Μαΐου 2025 *

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Οδηγία 93/13/ΕΟΚ – Καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές – Άρθρο 2, στοιχείο β′ – Έννοια του "καταναλωτή" – Σύμβαση διττού σκοπού – Γεωργός ο οποίος συνήψε σύμβαση αγοράς αγαθού το οποίο προορίζεται τόσο για τη γεωργική εκμετάλλευσή του όσο και για δική του οικιακή χρήση – Εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας – Οδηγία 2009/72/ΕΚ – Άρθρο 3, παράγραφος 7 – Παράρτημα Ι, σημείο 1, στοιχείο α′ – Οικιακός πελάτης – Σύμβαση προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου – Συμβατική ποινική ρήτρα λόγω πρόωρης καταγγελίας – Εθνική κανονιστική ρύθμιση κατά την οποία το ποσό της ποινικής ρήτρας περιλαμβάνει μόνον "έξοδα και αποζημιώσεις που απορρέουν από το περιεχόμενο της σύμβασης"»

Στην υπόθεση C-410/23 [Pielatak] [i],

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, Πολωνία) με απόφαση της 26ης Μαΐου 2023, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 3 Ιουλίου 2023, στο πλαίσιο της δίκης

I. SA

κατά

S. J.,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους I. Jarukaitis (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, N. Jääskinen, A. Arabadjiev, M. Condinanzi και R. Frendo, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: A. Ράντος

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον B. Majczyna,

* Γλώσσα διαδικασίας: η πολωνική.

[i] Η ονομασία που έχει δοθεί στην παρούσα υπόθεση είναι πλασματική. Δεν αντιστοιχεί στο πραγματικό όνομα κανενός διαδίκου.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την O. Beynet, την M. Owsiany-Hornung και τον T. Scharf,

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να εκδικάσει την υπόθεση χωρίς ανάπτυξη προτάσεων,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές (ΕΕ 1993, L 95, σ. 29) και του άρθρου 3, παράγραφοι 5 και 7, και του παραρτήματος Ι, σημείο 1, στοιχεία α′ και ε′, της οδηγίας 2009/72/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενεργείας και για την κατάργηση της οδηγίας 2003/54/ΕΚ (ΕΕ 2009, L 211, σ. 55).

2 Η υπό κρίση αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της I. S.A., προμηθεύτριας ηλεκτρικής ενέργειας (στο εξής: προμηθεύτρια), και του S. J., κατόχου γεωργικής εκμετάλλευσης, με αντικείμενο την οφειλόμενη από τον S. J. συμβατική ποινική ρήτρα λόγω της εκ μέρους του πρόωρης καταγγελίας της σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου που είχαν συνάψει τα μέρη.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 93/13

3 Το άρθρο 2 της οδηγίας 93/13 ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας νοούνται ως:

[…]

β) “καταναλωτής”: κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο, κατά τις συμβάσεις που καλύπτει η παρούσα οδηγία, ενεργεί για σκοπούς οι οποίοι είναι άσχετοι με τις επαγγελματικές του δραστηριότητες·

γ) “επαγγελματίας”: κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που, κατά τις συμβάσεις που καλύπτει η παρούσα οδηγία, ενεργεί στα πλαίσια της επαγγελματικής του δραστηριότητας, είτε δημόσια[ς] είτε ιδιωτικής.»

Η οδηγία 2009/72

4 Οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 7, 8, 51, 52, 54 και 57 της οδηγίας 2009/72 είχαν ως εξής:

«(3) Οι ελευθερίες που εγγυάται η συνθήκη στους πολίτες της Ένωσης […] είναι δυνατές μόνο σε πλαίσιο πλήρως ανοικτής αγοράς, η οποία παρέχει σε όλους τους καταναλωτές τη δυνατότητα να επιλέγουν ελεύθερα τους προμηθευτές τους και δίνει σε όλους τους προμηθευτές την ελευθερία να προμηθεύουν τους πελάτες τους.

[…]

(7) Η από 10 Ιανουαρίου 2007 ανακοίνωση της Επιτροπής [προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο] με τίτλο "Ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη" [COM(2007) 1 final] τόνισε τη σημασία της ενοποίησης της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενεργείας και της δημιουργίας ίσων όρων ανταγωνισμού για όλες τις εγκατεστημένες στην [Ευρωπαϊκή] Κοινότητα επιχειρήσεις ηλεκτρικής ενεργείας. […]

(8) Προκειμένου να εξασφαλιστεί ο ανταγωνισμός και ο εφοδιασμός με ηλεκτρική ενέργεια με τις πιο ανταγωνιστικές τιμές, τα κράτη μέλη και οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές πρέπει να εξασφαλίσουν τη διαμεθοριακή πρόσβαση σε νέους προμηθευτές ηλεκτρικής ενεργείας από διαφορετικές ενεργειακές πηγές, καθώς και σε νέους παρόχους παραγωγής ενεργείας.

[…]

(51) Τα συμφέροντα των καταναλωτών θα πρέπει να βρίσκονται στην καρδιά της παρούσας οδηγίας και η ποιότητα εξυπηρέτησης θα πρέπει να αποτελεί κεντρική ευθύνη των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενεργείας. Τα υφιστάμενα δικαιώματα των καταναλωτών θα πρέπει να ενισχυθούν και να διασφαλισθούν, και να περιλαμβάνουν μεγαλύτερη διαφάνεια και εκπροσώπηση. Η προστασία των καταναλωτών θα πρέπει να διασφαλίζει ότι όλοι οι καταναλωτές στο ευρύτερο ευρωπαϊκό πλαίσιο απολαμβάνουν τα οφέλη μιας ανταγωνιστικής αγοράς. Τα δικαιώματα των καταναλωτών θα πρέπει να επιβάλλονται από τα κράτη μέλη ή, όταν το κράτος μέλος έχει προβλέψει σχετικά, από τις ρυθμιστικές αρχές.

(52) Οι καταναλωτές θα πρέπει να διαθέτουν σαφείς και κατανοητές πληροφορίες όσον αφορά τα δικαιώματά τους σε σχέση με τον ενεργειακό τομέα. […]

[…]

(54) Εγγύηση για μεγαλύτερη προστασία των καταναλωτών αποτελεί η διαθεσιμότητα αποτελεσματικών μέσων διακανονισμού διενέξεων για όλους τους καταναλωτές. […]

[…]

(57) Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αποδίδουν μεγίστη σημασία στην προώθηση του θεμιτού ανταγωνισμού και της ευχερούς πρόσβασης για διάφορους προμηθευτές, καθώς και στην εξασφάλιση δυναμικού για νέα παραγωγή ενεργείας, προκειμένου οι καταναλωτές να είναι σε θέση να αξιοποιήσουν πλήρως τις ευκαιρίες που προσφέρει μια ελευθερωμένη εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενεργείας.»

5 Το άρθρο 1 της οδηγίας 2009/72, το οποίο έφερε τον τίτλο «Αντικείμενο και πεδίο εφαρμογής», όριζε τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία θεσπίζει κοινούς κανόνες που αφορούν την παραγωγή, τη μεταφορά, τη διανομή και την προμήθεια ηλεκτρικής ενεργείας, καθώς και την προστασία των καταναλωτών, με στόχο τη βελτίωση και την ολοκλήρωση ανταγωνιστικών αγορών ηλεκτρικής ενεργείας στην Κοινότητα. […]»

6 Το άρθρο 2 της οδηγίας 2009/72 περιλάμβανε τους ακόλουθους ορισμούς:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, εφαρμόζονται οι ακόλουθοι ορισμοί:

[…]

7. “πελάτης”: ο πελάτης χονδρικής ή ο τελικός πελάτης ηλεκτρικής ενεργείας·

[…]

9. “τελικός πελάτης”: ο πελάτης που αγοράζει ηλεκτρική ενέργεια για δική του χρήση·

10. “οικιακός πελάτης”: ο πελάτης που αγοράζει ηλεκτρική ενέργεια για δική του οικιακή κατανάλωση, αποκλειομένων των εμπορικών ή επαγγελματικών δραστηριοτήτων·

11. “μη οικιακός πελάτης”: το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που αγοράζει ηλεκτρική ενέργεια που δεν προορίζεται για τη δική του οικιακή χρήση, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγών και των πελατών χονδρικής·

12. “επιλέξιμος πελάτης”: ο πελάτης που είναι ελεύθερος να αγοράζει ηλεκτρική ενέργεια από τον προμηθευτή της επιλογής του κατά την έννοια του άρθρου 33·

[…]».

7 Το άρθρο 3 της οδηγίας 2009/72, το οποίο έφερε τον τίτλο «Υποχρεώσεις παροχής υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και προστασία του πελάτη», προέβλεπε στις παραγράφους 5 και 7 τα εξής:

«5. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι:

α) όταν οι καταναλωτές επιθυμούν, τηρώντας τους όρους των συμβάσεων, να αλλάξουν προμηθευτή, η αλλαγή θα πραγματοποιείται από τον ενδιαφερόμενο διαχειριστή μέσα σε τρεις εβδομάδες, και

β) οι καταναλωτές έχουν δικαίωμα να λαμβάνουν όλα τα σχετικά στοιχεία για την κατανάλωση.

Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι τα δικαιώματα που αναφέρονται στα στοιχεία α) και β) παρέχονται σε όλους τους καταναλωτές χωρίς διακρίσεις σε σχέση με το κόστος, την προσπάθεια ή το χρόνο.

[…]

7. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα για την προστασία των τελικών πελατών και, ειδικότερα, μεριμνούν ώστε να υπάρχουν επαρκείς διασφαλίσεις για την προστασία των ευάλωτων καταναλωτών. […] Διασφαλίζουν υψηλά επίπεδα προστασίας των καταναλωτών, ιδίως όσον

αφορά τη διαφάνεια σχετικά με τους συμβατικούς όρους και προϋποθέσεις, τη γενική πληροφόρηση και τους μηχανισμούς επίλυσης διαφορών. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι ο δικαιούχος πελάτης μπορεί πραγματικά να αλλάξει προμηθευτή εύκολα. Όσον αφορά τουλάχιστον τους οικιακούς πελάτες, τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν τα μέτρα που αναφέρονται στο παράρτημα Ι.»

8 Το άρθρο 33 της οδηγίας 2009/72, το οποίο έφερε τον τίτλο «Άνοιγμα της αγοράς και αμοιβαιότητα», όριζε στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι επιλέξιμοι πελάτες να περιλαμβάνουν:

[…]

γ) από την 1η Ιουλίου 2007, όλους τους πελάτες.»

9 Το άρθρο 37 της οδηγίας 2009/72, το οποίο έφερε τον τίτλο «Καθήκοντα και αρμοδιότητες της ρυθμιστικής αρχής», όριζε στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Στη ρυθμιστική αρχή ανατίθενται τα εξής καθήκοντα:

[…]

ιβ) να σέβεται τη συμβατική ελευθερία σχετικά με συμβάσεις εφοδιασμού με δυνατότητα διακοπής καθώς και σε σχέση με μακροπρόθεσμες συμβάσεις, υπό τον όρο ότι είναι συμβατές με το κοινοτικό και εθνικό δίκαιο και συνεπείς προς τις πολιτικές της Κοινότητας·

[…]».

10 Το παράρτημα Ι της οδηγίας 2009/72, το οποίο έφερε τον τίτλο «Μέτρα για την προστασία των καταναλωτών», όριζε στην παράγραφο 1 τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των κοινοτικών κανόνων σχετικά με την προστασία των καταναλωτών, ιδίως της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 1997, για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις [(ΕΕ 1997, L 144, σ. 19),] και της οδηγίας [93/13], τα μέτρα που αναφέρονται στο άρθρο 3 έχουν ως στόχο να εξασφαλίζουν ότι οι πελάτες:

α) έχουν το δικαίωμα να συνάπτουν σύμβαση με τον φορέα παροχής υπηρεσιών ηλεκτρικής ενεργείας, στην οποία καθορίζονται:

[…]

– η διάρκεια της σύμβασης, οι όροι ανανέωσης και λήξης της παροχής υπηρεσιών και της σύμβασης, η ύπαρξη τυχόν δικαιώματος λύσης της σύμβασης και κατά πόσον επιτρέπεται η υπαναχώρηση από τη σύμβαση χωρίς επιβάρυνση,

[…]

Οι όροι πρέπει να είναι δίκαιοι και γνωστοί εκ των προτέρων. Οπωσδήποτε, οι πληροφορίες αυτές θα πρέπει να παρέχονται πριν από τη σύναψη ή επιβεβαίωση της σύμβασης. […]

[…]

ε) δεν επιβαρύνονται για αλλαγή προμηθευτή·

[…]».

11 Η οδηγία 2009/72 καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από 1ης Ιανουαρίου 2021 από την οδηγία (ΕΕ) 2019/944 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 2019, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την τροποποίηση της οδηγίας 2012/27/ΕΕ (ΕΕ 2019, L 158, σ. 125), σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 72, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2019/944.

Η οδηγία 2011/83/ΕΕ

12 Η αιτιολογική σκέψη 17 της οδηγίας 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών, την τροποποίηση της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση της οδηγίας 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ 2011, L 304, σ. 64), ορίζει τα εξής:

«Ο περί καταναλωτή ορισμός θα πρέπει να καλύπτει τα φυσικά πρόσωπα που ενεργούν έξω από το πεδίο της εμπορικής τους δραστηριότητας, των επιχειρηματικών τους υποθέσεων, της τέχνης τους ή του επαγγέλματός τους. Όμως, σε περίπτωση συμβάσεων διττού σκοπού, όπου η σύμβαση συνάπτεται για σκοπούς ευρισκόμενους εν μέρει εντός και εν μέρει εκτός των εμπορικών δραστηριοτήτων του, η δε εμπορική σκ[ο]πιμότητα είναι τόσο περιορισμένη ώστε να μην έχει εξέχουσα θέση στο γενικό πλαίσιο της σύμβασης, το εν λόγω πρόσωπο θα πρέπει επίσης να θεωρείται καταναλωτής.»

Η οδηγία 2019/944

13 Η αιτιολογική σκέψη 1 της οδηγίας 2019/944 έχει ως εξής:

«Η οδηγία [2009/72] πρέπει να τροποποιηθεί. Για λόγους σαφήνειας, είναι σκόπιμη η αναδιατύπωση της εν λόγω οδηγίας.»

14 Το άρθρο 12 της οδηγίας 2019/944, το οποίο φέρει τον τίτλο «Δικαίωμα αλλαγής και κανόνες για τα τέλη που σχετίζονται με την αλλαγή προμηθευτή», προβλέπει στις παραγράφους 2 και 3 τα εξής:

«2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τουλάχιστον οι οικιακοί πελάτες και οι μικρές επιχειρήσεις να μην επιβαρύνονται με οποιοδήποτε τέλος σχετιζόμενο με την αλλαγή προμηθευτή.

3. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 2, τα κράτη μέλη δύνανται να επιτρέπουν στους προμηθευτές ή στους συμμετέχοντες στην αγορά που δραστηριοποιείται στη σωρευτική εκπροσώπηση να επιβάλλουν στους πελάτες τέλη τερματισμού σύμβασης σε όσους πελάτες καταγγέλλουν οικειοθελώς συμβάσεις προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου πριν από την λήξη της σύμβασης, υπό τον όρο ότι τα εν λόγω τέλη προβλέπονται από σύμβαση την οποία έχει συνάψει οικειοθελώς ο πελάτης και ότι τα εν λόγω

τέλη ανακοινώνονται σαφώς στον πελάτη πριν από τη σύναψη της σύμβασης. Τα εν λόγω τέλη είναι αναλογικά και δεν υπερβαίνουν την άμεση οικονομική ζημία του προμηθευτή ή του συμμετέχοντος στην αγορά που δραστηριοποιείται στη σωρευτική εκπροσώπηση λόγω του τερματισμού της σύμβασης από τον πελάτη, περιλαμβανομένου του κόστους τυχόν δεσμοποιημένων επενδύσεων ή υπηρεσιών οι οποίες ήδη παρέχονται στον πελάτη ως μέρος της σύμβασης. Το βάρος της απόδειξης της άμεσης οικονομικής ζημίας επιβαρύνει τον προμηθευτή ή τον συμμετέχοντα στην αγορά που δραστηριοποιείται στη σωρευτική εκπροσώπηση και το επιτρεπτό των τελών τερματισμού της σύμβασης παρακολουθείται από την ρυθμιστική αρχή ή οποιαδήποτε άλλη εθνική αρχή.»

Το πολωνικό δίκαιο

15 Ο ustawa – Prawo energetyczne (νόμος για την ενέργεια), της 10ης Απριλίου 1997 (Dz. U. αριθ. 54, θέση 348), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: νόμος για την ενέργεια), ορίζει στο άρθρο 4j, παράγραφος 3a, τα εξής:

«Ο τελικός πελάτης μπορεί να καταγγείλει σύμβαση ορισμένου χρόνου, βάσει της οποίας επιχείρηση του ενεργειακού τομέα τον προμηθεύει με αέρια καύσιμα ή ενέργεια, χωρίς να επιβαρυνθεί με άλλα έξοδα και αποζημιώσεις πέραν εκείνων που απορρέουν από το περιεχόμενο της σύμβασης, απευθύνοντας γραπτή δήλωση στην επιχείρηση του ενεργειακού τομέα.»

16 Ο ustawa – Kodeks cywilny (νόμος περί αστικού κώδικα), της 23ης Απριλίου 1964 (Dz. U. αριθ. 16, θέση 93), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης (στο εξής: αστικός κώδικας), προβλέπει στο άρθρο 483, παράγραφος 1, τα εξής:

«Η σύμβαση μπορεί να ορίζει ότι ζημία που προκαλείται από τη μη εκπλήρωση ή την πλημμελή εκπλήρωση μη χρηματικής υποχρέωσης θα αποκαθίσταται με την καταβολή ορισμένου χρηματικού ποσού (συμβατική ποινική ρήτρα).»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

17 Στις 18 Μαρτίου 2017 ο S. J. και η προμηθεύτρια συνήψαν σύμβαση προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας (στο εξής: επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβαση), στην οποία είχαν επισυναφθεί το παράρτημα 1 και οι γενικοί όροι της πώλησης, τα οποία αποτελούσαν αναπόσπαστο μέρος της.

18 Το άρθρο 7, παράγραφος 2, της σύμβασης όριζε ότι η σύμβαση ήταν ορισμένου χρόνου και ίσχυε έως τις 31 Δεκεμβρίου 2021, η παροχή δε ηλεκτρικής ενέργειας θα άρχιζε την 1η Ιανουαρίου 2018. Η παράγραφος 6 του ίδιου άρθρου διευκρίνιζε ότι σε περίπτωση ιδίως καταγγελίας της σύμβασης εκ μέρους του πελάτη πριν από τη μνημονευόμενη στην παράγραφο 2 ημερομηνία, ο πελάτης θα ήταν υποχρεωμένος να καταβάλει συμβατική ποινική ρήτρα σύμφωνα με τις αρχές που διατυπώνονται στο σημείο VI, παράγραφοι 1 έως 3, των γενικών όρων πώλησης. Σύμφωνα με την παράγραφο 1, το ποσό της ποινικής ρήτρας αντιστοιχούσε στο προϊόν της ηλεκτρικής ενέργειας που δεν χρησιμοποιήθηκε και είχε δηλωθεί στη σύμβαση από τον πελάτη ως «προβλεπόμενη ποσότητα ενέργειας» για έναν συγκεκριμένο τόπο προμήθειας, με τιμή μονάδας τα 60 πολωνικά ζλότι (PLN) (περίπου 14 ευρώ) ανά μεγαβατώρα (MWh). Η μη χρησιμοποιηθείσα ποσότητα ενέργειας αποτελούσε το άθροισμα της εκτιμώμενης μέσης κατανάλωσης ενέργειας για καθέναν από τους μήνες που ακολουθούσαν την καταγγελία της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβασης και έως το τέλος του μνημονευόμενου στο άρθρο 7, παράγραφος 2, της σύμβασης

χρονικού διαστήματος. Η προβλεπόμενη κατανάλωση στο σημείο κατανάλωσης ήταν 20 MWh ανά έτος και το σημείο κατανάλωσης της ηλεκτρικής ενέργειας, όπως προσδιοριζόταν στο παράρτημα 1 της σύμβασης, ήταν η γεωργική εκμετάλλευση του S. J.

19 Με έγγραφο της 5ης Μαΐου 2017, το οποίο κοινοποιήθηκε στην προμηθεύτρια στις 8 Μαΐου 2017, ο S. J. γνωστοποίησε στην τελευταία ότι υπαναχωρούσε από την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβαση, ασκώντας το προβλεπόμενο για τις καταναλωτικές συμβάσεις δικαίωμα υπαναχώρησης. Επιπλέον, υπέβαλε δήλωση περί μη αποδοχής των εννόμων συνεπειών μιας σύμβασης την οποία είχε συνάψει λόγω πλάνης, ισχυριζόμενος ταυτόχρονα ότι η εν λόγω σύμβαση δεν ήταν έγκυρη.

20 Με έγγραφο της 22ας Μαΐου 2020 η προμηθεύτρια ανέφερε ότι θεωρούσε τις ανωτέρω δηλώσεις ανίσχυρες. Εξέδωσε, αφενός, χρεωστικό σημείωμα με το οποίο έταξε στον S. J. προθεσμία έως τις 7 Ιουλίου 2020 για την καταβολή του ποσού των 4 700,22 PLN (περίπου 1 128 ευρώ) εν είδει συμβατικής ποινικής ρήτρας και, αφετέρου, τιμολόγιο με ημερομηνία 5 Μαρτίου 2018, ποσού 254,33 PLN (περίπου 61 ευρώ), και διορθωτικό τιμολόγιο με ημερομηνία 8 Ιανουαρίου 2020, ποσού 314,90 PLN (περίπου 75 ευρώ), για την προμήθεια ενέργειας κατά το χρονικό διάστημα από 1 έως 10 Ιανουαρίου 2018.

21 Ο S. J. αρνήθηκε να καταβάλει τα ανωτέρω ποσά και η προμηθεύτρια προσέφυγε στο Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Βαρσοβίας, Πολωνία) ζητώντας να καταδικαστεί ο S. J. στην καταβολή τους. Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο απέρριψε την αγωγή. Αφενός, έκρινε ότι ο S. J. δεν είχε την ιδιότητα του καταναλωτή και, ως εκ τούτου, δεν μπορούσε από νομικής απόψεως να υπαναχωρήσει από την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβαση με βάση τη νομοθεσία περί προστασίας των καταναλωτών. Συναφώς, επισήμανε μεταξύ άλλων ότι το σημείο κατανάλωσης κατά την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβαση ήταν η γεωργική εκμετάλλευση του S. J. και ότι μολονότι ο S. J. είχε, βεβαίως, επισημάνει ότι η αγορασθείσα ενέργεια προοριζόταν και για δική του οικιακή χρήση, τούτο δεν αρκούσε για τον χαρακτηρισμό του ως καταναλωτή, δεδομένου ότι η σύμβαση όριζε ότι απευθυνόταν σε πρόσωπα τα οποία δεν είχαν την ιδιότητα του καταναλωτή. Συγκεκριμένα, κατά το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, η αποδοχή μιας προσφοράς η οποία απευθυνόταν σε πελάτες που δεν έχουν την ιδιότητα του καταναλωτή αποδείκνυε αφ' εαυτής, πρώτον, ότι ο S. J. είχε συνάψει την επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβαση υπό την ιδιότητα του επαγγελματία και, δεύτερον, ότι η σύμβαση αφορούσε άμεσα την επαγγελματική δραστηριότητα του S. J., ήτοι τη γεωργική εκμετάλλευσή του.

22 Αφετέρου, το πρωτοβάθμιο δικαστήριο εφάρμοσε το άρθρο 4j, παράγραφος 3a, του νόμου για την ενέργεια, έκρινε όμως, ωστόσο, ότι δεν έπρεπε να γίνει δεκτό το αίτημα περί καταβολής της συμβατικής ποινικής ρήτρας, δεδομένου ότι, βάσει του άρθρου 483, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα, μια τέτοια ρήτρα μπορεί να προβλεφθεί μόνον σε περίπτωση μη εκπλήρωσης ή πλημμελούς εκπλήρωσης μη χρηματικής υποχρέωσης, ενώ εν προκειμένω το αντικείμενο της παροχής του αγοραστή σε περίπτωση πώλησης ενέργειας ήταν χρηματική παροχή, ήτοι η καταβολή του τιμήματος.

23 Πέραν τούτου, τα αιτήματα περί καταβολής ποσών για την καταναλωθείσα ενέργεια απορρίφθηκαν ως αβάσιμα, δεδομένου ότι η προμηθεύτρια ουδέποτε προέβη σε προμήθεια ποσότητας ενέργειας.

24 Η προμηθεύτρια άσκησε έφεση κατά της ως άνω αποφάσεως ενώπιον του Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακού δικαστηρίου Βαρσοβίας, Πολωνία), το οποίο είναι το αιτούν δικαστήριο. Επικαλείται, μεταξύ άλλων, παράβαση του άρθρου 4j, παράγραφος 3a, του νόμου για την ενέργεια και του άρθρου 483, παράγραφος 1, του αστικού κώδικα.

25 Το αιτούν δικαστήριο εκθέτει ότι, κατά τις δηλώσεις του S. J., στις 18 Μαρτίου 2017 παρουσιάστηκαν στη γεωργική εκμετάλλευσή του εκπρόσωποι μιας επιχείρησης ηλεκτρικής ενέργειας, οι οποίοι του έκαναν προσφορά για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας. Όπως ισχυρίζεται, ενεργώντας κατά τη συμβουλή τους, υπέγραψε τα μη συμπληρωμένα έντυπα που του χορηγήθηκαν και, περί τα τέλη Απριλίου 2017, έλαβε αντίτυπο της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβασης, στο οποίο τα δεδομένα και τα παραρτήματα διέφεραν από τα περιλαμβανόμενα στην προσφορά που του είχε γίνει, ενώ είχαν εισαχθεί αυθαιρέτως και πληροφορίες σχετικά με την προβλεπόμενη κατανάλωση ενέργειας. Αυτός ήταν και ο λόγος για τον οποίο, με έγγραφο της 5ης Μαΐου 2017, εξέφρασε τη βούλησή του να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση.

26 Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, πρώτον, αν ο S. J. έχει την ιδιότητα του επαγγελματία ή την ιδιότητα του καταναλωτή και αν είναι, συνεπώς ισχυρή η υπαναχώρησή του από τη σύμβαση. Παρατηρεί μεταξύ άλλων, συναφώς, ότι το Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (πρωτοβάθμιο δικαστήριο Βαρσοβίας) διαπίστωσε ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβαση μνημόνευε ως αποδέκτη την «γεωργική εκμετάλλευση» του S. J. και ότι το εν λόγω πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι ο S. J. δεν είχε την ιδιότητα αυτή στηριζόμενο αποκλειστικώς στο άρθρο 2, παράγραφος 4, της σύμβασης, κατά το οποίο η σύμβαση απευθυνόταν σε πρόσωπα τα οποία δεν έχουν την ιδιότητα του καταναλωτή. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι, βάσει του πολωνικού δικαίου, ο γεωργός πρέπει να θεωρείται επαγγελματίας, εκτός εάν διαχειρίζεται τη γεωργική εκμετάλλευσή του για τις δικές του ανάγκες.

27 Μολονότι, βεβαίως, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, η ιδιότητα του καταναλωτή ή του επαγγελματία κατά την έννοια της οδηγίας 93/13 πρέπει να διαπιστώνεται βάσει ενός λειτουργικού κριτηρίου, συνιστάμενου στην εκτίμηση του κατά πόσον η επίμαχη συμβατική σχέση εντάσσεται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων οι οποίες δεν σχετίζονται με την άσκηση επαγγέλματος, μια τέτοια λειτουργική διάκριση δεν είναι, εντούτοις, δυνατή εν προκειμένω, δεδομένου ότι δεν αμφισβητείται το ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβαση είχε ως αντικείμενο την εκ μέρους του S. J. αγορά ενέργειας τόσο για τη γεωργική εκμετάλλευσή του όσο και για δική του οικιακή χρήση. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει εξάλλου ότι στην οδηγία 93/13 δεν μνημονεύονται οι συμβάσεις διττού σκοπού και ότι, μολονότι η αιτιολογική σκέψη 17 της οδηγίας 2011/83 αφορά το συγκεκριμένο είδος συμβάσεων, το Δικαστήριο, προκειμένου να κρίνει αν ο συμβαλλόμενος σε μια τέτοια σύμβαση μπορεί να θεωρηθεί ως καταναλωτής, εφάρμοσε κριτήρια, μεταξύ άλλων στην απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2005, Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32), τα οποία είναι διαφορετικά από εκείνα που διατυπώνονται στην αιτιολογική σκέψη 17.

28 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται πώς πρέπει να ερμηνευθεί ο όρος «καταναλωτής», κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 93/13, όταν ο σκοπός της επίμαχης σύμβασης είναι εν μέρει ιδιωτικός και εν μέρει επαγγελματικός.

29 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο, διαπιστώνοντας ότι, λαμβανομένης υπόψη της ημερομηνίας σύναψης της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβασης, κρίσιμη για την επίλυση της διαφοράς που επελήφθη είναι η οδηγία 2009/72, παρατηρεί ότι η δυνατότητα ελεύθερης

αλλαγής προμηθευτή ενέργειας και η ειδική προστασία των καταναλωτών συγκαταλέγονται στις αρχές που διατυπώνονται στην εν λόγω οδηγία και ότι η δυνατότητα υπαναχώρησης από τη σύμβαση είναι στενά συνδεδεμένη με την αλλαγή προμηθευτή. Πλην όμως, η δυνατότητα επιβάρυνσης του πελάτη με έξοδα σε περίπτωση καταγγελίας σύμβασης προμήθειας ενέργειας ορισμένου χρόνου δημιουργεί κατά το αιτούν δικαστήριο πρόβλημα, υπό το πρίσμα της διασφάλισης της δυνατότητας του πελάτη να αλλάζει ελεύθερα προμηθευτή ενέργειας.

30 Κατά το αιτούν δικαστήριο, από το άρθρο 3, παράγραφος 7, και από το παράρτημα Ι της οδηγίας 2009/72 προκύπτει ότι πελάτης ο οποίος έχει την ιδιότητα του καταναλωτή δεν υφίσταται καμία επιβάρυνση σε περίπτωση αλλαγής προμηθευτή ή υπαναχώρησης από τη σύμβαση. Επιπλέον, το άρθρο 3, παράγραφος 7, της οδηγίας 2009/72 υποδηλώνει ότι πρέπει να διασφαλίζεται η δυνατότητα του καταναλωτή να αλλάζει προμηθευτή εύκολα, χωρίς να υφίσταται δυσμενή διάκριση ως προς το κόστος και χωρίς τα σχετικά οικονομικά μειονεκτήματα να αποτελούν μέσο αυθαίρετης δυσμενούς διάκρισης έναντι άλλων προμηθευτών, με αποτέλεσμα ο πελάτης να μην μπορεί πράγματι να αλλάξει προμηθευτή.

31 Ωστόσο, το άρθρο 4j, παράγραφος 3a, του νόμου για την ενέργεια, το οποίο προβλέπει τη δυνατότητα επιβάρυνσης του πελάτη με έξοδα σε περίπτωση πρόωρης καταγγελίας σύμβασης ορισμένου χρόνου, δεν προβλέπει εξαίρεση για τους καταναλωτές. Τίθεται επομένως το ερώτημα αν ο νόμος για την ενέργεια αντιβαίνει στην οδηγία 2009/72, ειδικότερα δε στο υψηλό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών το οποίο προβλέπεται στο παράρτημα Ι, σημείο 1, στοιχεία α′ και ε′, της οδηγίας αυτής και το οποίο μνημονεύεται στην αιτιολογική σκέψη 51 της ίδιας οδηγίας. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει ότι το πολωνικό δίκαιο επιτρέπει την επιβολή συμβατικών ποινικών ρητρών, χωρίς όμως να προβλέπει κριτήρια για τον υπολογισμό του ποσού τους, ιδίως από απόψεως αναλογικότητας σε σχέση με το κόστος, σε σχέση με τους κινδύνους που ανέκυψαν ή σε σχέση με τη ζημία που προκλήθηκε, όπερ αντιβαίνει στις απαιτήσεις που θέτει, μεταξύ άλλων, το άρθρο 3, παράγραφος 7, της εν λόγω οδηγίας. Συγκεκριμένα, στην πράξη, τέτοιες ποινικές ρήτρες μπορούν να ισούνται με τα έξοδα τα οποία μπορούν να χρεωθούν για τη συμφωνημένη προμήθεια ενέργειας, γεγονός που εκ των πραγμάτων αποτελεί εμπόδιο στην καταγγελία τέτοιων συμβάσεων.

32 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Καταλαμβάνουν το άρθρο 2, στοιχεία β′ και γ′, της οδηγίας [93/13/] και ο ορισμός [της έννοιας] του καταναλωτή που περιέχεται στις εν λόγω διατάξεις καθώς και η αιτιολογική σκέψη 17 της οδηγίας [2011/83] και γεωργό ο οποίος συνάπτει σύμβαση αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας τόσο για την κάλυψη αναγκών γεωργικής εκμετάλλευσης όσο και για ιδιωτική οικιακή κατανάλωση;

2) Έχει το άρθρο 3, παράγραφοι 5 και 7, η αιτιολογική σκέψη 51 και το παράρτημα Ι, σημείο 1, στοιχεία α′ και ε′, της οδηγίας [2009/72], που επιβάλλει τη μη επιβάρυνση των καταναλωτών σε περίπτωση υπαναχώρησης από σύμβαση παροχής υπηρεσιών ηλεκτρικής ενέργειας, την έννοια ότι αντιτίθεται στη δυνατότητα επιβολής στον καταναλωτή-πελάτη ενέργειας ποινικής ρήτρας σε περίπτωση καταγγελίας συμβάσεως προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας συναφθείσας για ορισμένο χρόνο [(άρθρο 4j, παράγραφος 3a, του νόμου περί ενέργειας)];»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

33 Επισημαίνεται εκ προοιμίου ότι, μολονότι το αιτούν δικαστήριο, στη διατύπωση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, δεν αναφέρεται μόνο στο στοιχείο β′ του άρθρου 2 της οδηγίας 93/13, στο οποίο ορίζεται η έννοια του «καταναλωτή» για τους σκοπούς της εν λόγω οδηγίας, αλλά μνημονεύει και το στοιχείο γ′ του ίδιου άρθρου, στο οποίο ορίζεται η έννοια του «επαγγελματία» για τους σκοπούς της ίδιας οδηγίας, προκύπτει ωστόσο επίσης από τη διατύπωση του εν λόγω ερωτήματος, καθώς και από το σκεπτικό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί την ερμηνεία μόνον της έννοιας του «καταναλωτή».

34 Υπό τις συνθήκες αυτές, γίνεται αντιληπτό ότι με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν, κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 93/13, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 17 της οδηγίας 2011/83, εμπίπτει στην έννοια του «καταναλωτή», κατά τη διάταξη αυτή, κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης ο οποίος συνάπτει σύμβαση αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας τόσο για τη γεωργική εκμετάλλευσή του όσο και για δική του οικιακή χρήση.

35 Κατά το άρθρο 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 93/13, «καταναλωτής» είναι κάθε φυσικό πρόσωπο το οποίο, κατά τις συμβάσεις που καλύπτει η εν λόγω οδηγία, ενεργεί για σκοπούς οι οποίοι είναι άσχετοι με τις επαγγελματικές του δραστηριότητες.

36 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι η έννοια του «καταναλωτή», όπως ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 93/13, έχει αντικειμενικό χαρακτήρα και δεν εξαρτάται από τις συγκεκριμένες γνώσεις που ενδέχεται να έχει το οικείο πρόσωπο, ούτε από τις πληροφορίες που αυτό πράγματι διαθέτει. Η ιδιότητα του εν λόγω προσώπου ως «καταναλωτή» πρέπει να διαπιστώνεται βάσει λειτουργικού κριτηρίου, το οποίο συνίσταται στην εκτίμηση του αν η επίμαχη συμβατική σχέση εντάσσεται στο πλαίσιο δραστηριοτήτων οι οποίες δεν σχετίζονται με την άσκηση επαγγέλματος [πρβλ. διάταξη της 19ης Νοεμβρίου 2015, Tarcău, C-74/15, EU:C:2015:772, σκέψη 27, και απόφαση της 8ης Ιουνίου 2023, YYY. (Έννοια του καταναλωτή), C-570/21, EU:C:2023:456, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

37 Όσον αφορά το ζήτημα αν –και, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, σε ποιες περιπτώσεις– μπορεί εντούτοις να εμπίπτει στην έννοια του «καταναλωτή», όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 2, στοιχείο β′, πρόσωπο το οποίο συνήψε σύμβαση διττού σκοπού, ήτοι σύμβαση με αντικείμενο αγαθό ή υπηρεσία που προορίζεται για χρήση η οποία συνδέεται εν μέρει με την επαγγελματική του δραστηριότητα και, επομένως, είναι εν μέρει μόνον ξένη προς τη δραστηριότητα αυτή, το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι, μολονότι το γράμμα και μόνον της διάταξης αυτής δεν καθιστά δυνατή τη σχετική διαπίστωση, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η συγκεκριμένη διάταξη δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να μπορεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, να χαρακτηριστεί ως «καταναλωτής» κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης φυσικό πρόσωπο το οποίο συνάπτει μια τέτοια σύμβαση [πρβλ. απόφαση της 8ης Ιουνίου 2023, YYY. (Έννοια του καταναλωτή), C-570/21, EU:C:2023:456, σκέψεις 31 έως 39].

38 Συναφώς, το Δικαστήριο έκρινε ότι, προκειμένου να διασφαλιστεί, αφενός, η συμμόρφωση προς τους σκοπούς του νομοθέτη της Ένωσης στον τομέα των συμβάσεων που συνάπτουν οι καταναλωτές και, αφετέρου, η συνοχή του δικαίου της Ένωσης, πρέπει, ειδικότερα, να ληφθεί υπόψη η έννοια του όρου «καταναλωτής» που μνημονεύεται στην αιτιολογική σκέψη 17 της οδηγίας 2011/83, η οποία διευκρινίζει τη βούληση του νομοθέτη της Ένωσης όσον αφορά τον

ορισμό της έννοιας του «καταναλωτή» σε περίπτωση συμβάσεων διττού σκοπού και από την οποία προκύπτει ότι όταν η σύμβαση συνάπτεται για σκοπούς που εμπίπτουν εν μέρει μόνον στο πλαίσιο της επαγγελματικής δραστηριότητας του ενδιαφερομένου και όταν ο επαγγελματικός σκοπός είναι σε τέτοιο βαθμό περιορισμένος ώστε να μην υπερισχύει στο γενικό πλαίσιο της εν λόγω σύμβασης, το πρόσωπο αυτό θα πρέπει να θεωρείται καταναλωτής [πρβλ. απόφαση της 8ης Ιουνίου 2023, YYY. (Έννοια του καταναλωτή), C-570/21, EU:C:2023:456, σκέψεις 40 έως 45].

39 Το Δικαστήριο υπενθύμισε εξάλλου ότι ο χαρακτήρας αναγκαστικού δικαίου των διατάξεων της οδηγίας 93/13 και οι ειδικές απαιτήσεις προστασίας του καταναλωτή επιβάλλουν να προκριθεί μια ευρεία ερμηνεία της έννοιας του «καταναλωτή» κατ' άρθρο 2, στοιχείο β', της οδηγίας αυτής, προκειμένου να διασφαλίζεται η πρακτική αποτελεσματικότητα της τελευταίας [πρβλ. απόφαση της 8ης Ιουνίου 2023, YYY. (Έννοια του καταναλωτή), C-570/21, EU:C:2023:456, σκέψη 46].

40 Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο έχει επίσης υπογραμμίσει ότι, στο μέτρο που το άρθρο 2, στοιχείο β', της οδηγίας 93/13 αποσκοπεί στην προστασία των καταναλωτών σε περίπτωση καταχρηστικών συμβατικών ρητρών, η στενή ερμηνεία της έννοιας του «καταναλωτή» που έγινε δεκτή στην απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2005, Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32), προκειμένου να προσδιοριστεί το πεδίο εφαρμογής των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας που εισάγουν παρέκκλιση στα άρθρα 13 έως 15 της Σύμβασης της 27ης Σεπτεμβρίου 1968 για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1972, L 299, σ. 32), όπως τροποποιήθηκε με τις διαδοχικές συμβάσεις για την προσχώρηση των νέων κρατών μελών στη Σύμβαση αυτή, σε περίπτωση σύμβασης με διπλό σκοπό, δεν μπορεί να επεκταθεί κατ' αναλογίαν στην έννοια του «καταναλωτή» κατ' άρθρο 2, στοιχείο β', της οδηγίας 93/13 [απόφαση της 8ης Ιουνίου 2023, YYY. (Έννοια του καταναλωτή), C-570/21, EU:C:2023:456, σκέψη 51].

41 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων, το Δικαστήριο έκρινε ότι, κατά το άρθρο 2, στοιχείο β', της οδηγίας 93/13, ορθώς ερμηνευόμενο, εμπίπτει στην έννοια του «καταναλωτή», κατά τη διάταξη αυτή, πρόσωπο το οποίο έχει συνάψει σύμβαση δανείου προοριζόμενου για χρήση εν μέρει συνδεόμενη με την επαγγελματική του δραστηριότητα και εν μέρει ξένη προς αυτήν, από κοινού με άλλον δανειολήπτη ο οποίος δεν ενήργησε στο πλαίσιο της επαγγελματικής του δραστηριότητας, όταν ο επαγγελματικός σκοπός είναι σε τέτοιο βαθμό περιορισμένος ώστε δεν υπερισχύει στο συνολικό πλαίσιο της σύμβασης [πρβλ. απόφαση της 8ης Ιουνίου 2023, YYY. (Έννοια του καταναλωτή), C-570/21, EU:C:2023:456, σκέψη 53].

42 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, προκειμένου να κριθεί αν φυσικό πρόσωπο το οποίο συνάπτει σύμβαση διττού σκοπού, η οποία εμπίπτει στην οδηγία 93/13, ενεργεί για σκοπούς οι οποίοι δεν εντάσσονται στο πλαίσιο της επαγγελματικής του δραστηριότητας και, ως εκ τούτου, το πρόσωπο αυτό εμπίπτει στην έννοια του «καταναλωτή», κατ' άρθρο 2, στοιχείο β', της οδηγίας 93/13, πρέπει να εξεταστεί αν ο επαγγελματικός σκοπός της εν λόγω σύμβασης είναι σε τέτοιο βαθμό περιορισμένος ώστε να μην υπερισχύει στο γενικό πλαίσιο αυτής.

43 Κατά πάγια νομολογία, ο εθνικός δικαστής ο οποίος επιλαμβάνεται διαφοράς αφορώσας σύμβαση που ενδέχεται να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 93/13 οφείλει να εξακριβώσει, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων και, ιδίως, τους όρους της σύμβασης αυτής, κατά πόσον το συμβαλλόμενο πρόσωπο μπορεί να χαρακτηριστεί «καταναλωτής» κατά την έννοια της εν λόγω οδηγίας. Για τον σκοπό αυτόν, ο εθνικός δικαστής πρέπει να λάβει υπόψη όλες τις περιστάσεις της προκειμένης περίπτωσης, και κυρίως τη φύση του αγαθού ή της υπηρεσίας που αποτελεί το αντικείμενο της εξεταζόμενης σύμβασης, οι οποίες

δύνανται να αποδείξουν για ποιον σκοπό αποκτάται το αγαθό ή παρέχεται η υπηρεσία [απόφαση της 8ης Ιουνίου 2023, YYY. (Έννοια του καταναλωτή), C-570/21, EU:C:2023:456, σκέψη 55 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

44 Το ίδιο ισχύει, όταν πρόκειται για σύμβαση διττού σκοπού, προκειμένου να εκτιμηθεί, αφενός, το εύρος που καταλαμβάνει καθένα από τα δύο μέρη μιας τέτοιας σύμβασης στο γενικό πλαίσιο της σύμβασης αυτής και, αφετέρου, ο σκοπός που κυριαρχεί στη σύμβαση. Ως εκ τούτου, όταν πρόκειται για σύμβαση διττού σκοπού, εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να εξετάσει το σύνολο των περιστάσεων που περιβάλλουν την επίμαχη σύμβαση και να εκτιμήσει, βάσει των αντικειμενικών αποδεικτικών στοιχείων που διαθέτει, σε ποιον βαθμό ο επαγγελματικός ή μη επαγγελματικός σκοπός της σύμβασης αυτής υπερισχύει στο συνολικό της πλαίσιο [βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 8ης Ιουνίου 2023, YYY. (Έννοια του καταναλωτή), C-570/21, EU:C:2023:456, σκέψεις 56 και 58].

45 Επομένως, οι όροι της εκάστοτε σύμβασης, μολονότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, δεν αρκούν αφ' εαυτών προκειμένου να διαπιστωθεί αν το φυσικό πρόσωπο που συνήψε μια τέτοια σύμβαση διττού σκοπού ενήργησε ή όχι για σκοπούς οι οποίοι δεν εντάσσονται στο πλαίσιο της επαγγελματικής του δραστηριότητας. Λαμβανομένου ωστόσο υπόψη του αντικειμένου της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβασης, η οποία αφορά την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, διευκρινίζεται ότι η εκ μέρους των συμβαλλομένων εκτίμηση ότι η ετήσια κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας θα κινηθεί σε υψηλά επίπεδα μπορεί να υποδηλώνει ότι υπερισχύει ο επαγγελματικός σκοπός, ενώ η εκτίμηση ότι η κατανάλωση θα κινηθεί σε χαμηλά επίπεδα μπορεί να υποδεικνύει ότι υπερισχύει ο σκοπός της οικιακής χρήσης.

46 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, κατ' ορθή ερμηνεία του άρθρου 2, στοιχείο β', της οδηγίας 93/13, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 17 της οδηγίας 2011/83, εμπίπτει στην κατά τη διάταξη αυτή έννοια του «καταναλωτή» ο κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης που συνάπτει σύμβαση αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας τόσο για τη γεωργική εκμετάλλευσή του όσο και για δική του οικιακή κρίση, εφόσον ο εμπορικός σκοπός της σύμβασης είναι σε τέτοιο βαθμό περιορισμένος ώστε να μην υπερισχύει στο γενικό πλαίσιο αυτής.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

47 Κατ' αρχάς, επισημαίνεται προκαταρκτικώς ότι από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν προκύπτει για ποιον λόγο είναι κρίσιμη για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης η ερμηνεία του μνημονευόμενου στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα άρθρου 3, παράγραφος 5, της οδηγίας 2009/72. Συγκεκριμένα, κατά την παράγραφο 5, στοιχεία α' και β', του εν λόγω άρθρου, τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν, αφενός, ότι όταν οι καταναλωτές επιθυμούν, τηρώντας τους όρους των συμβάσεων, να αλλάξουν προμηθευτή, η αλλαγή θα πραγματοποιείται από τον ενδιαφερόμενο διαχειριστή μέσα σε τρεις εβδομάδες και, αφετέρου, ότι οι καταναλωτές έχουν δικαίωμα να λαμβάνουν όλα τα σχετικά στοιχεία για την κατανάλωση, τα δικαιώματα δε αυτά πρέπει να παρέχονται στους καταναλωτές χωρίς διακρίσεις σε σχέση με το κόστος, την προσπάθεια ή τον χρόνο.

48 Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι η καταγγελία της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβασης έλαβε χώρα πριν από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της εν λόγω σύμβασης και προτού πραγματοποιηθεί οποιαδήποτε προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας βάσει αυτής. Υπό τις συνθήκες αυτές, και δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο δεν έχει παράσχει σχετικές εξηγήσεις, από πουθενά δεν προκύπτει για ποιον λόγο η διαφορά της κύριας δίκης

αφορά περίπτωση αλλαγής προμηθευτή. Ομοίως, τίποτε δεν υποδηλώνει ότι η εν λόγω διαφορά αφορά την εκ μέρους του προμηθευτή παροχή στοιχείων για την κατανάλωση. Εξάλλου, το δικαίωμα του πελάτη να αλλάξει προμηθευτή εύκολα, το οποίο βάσει του άρθρου 2, σημείο 12, της οδηγίας 2009/72, σε συνδυασμό με το άρθρο 33 της ίδιας οδηγίας, απολαύουν από την 1η Ιουλίου 2007 όλοι οι πελάτες κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 7, της εν λόγω οδηγίας και σε σχέση με το οποίο το αιτούν δικαστήριο διατυπώνει αμφιβολίες στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, μνημονεύεται ρητώς στο άρθρο 3, παράγραφος 7, της οδηγίας, διάταξη η οποία αποτελεί επίσης αντικείμενο του ίδιου προδικαστικού ερωτήματος.

49 Ομοίως, η ερμηνεία του παραρτήματος Ι, σημείο 1, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2009/72, το οποίο μνημονεύεται επίσης στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, δεν παρίσταται αναγκαία για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης. Συγκεκριμένα, η διάταξη αυτή αφορά την περίπτωση αλλαγής προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας, ενώ, όπως διαπιστώθηκε στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας απόφασης, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν προκύπτει για ποιον λόγο η συγκεκριμένη διαφορά αφορά μια τέτοια περίπτωση.

50 Υπενθυμίζεται περαιτέρω ότι η έννοια του «καταναλωτή», όρος τον οποίο το αιτούν δικαστήριο χρησιμοποιεί στη διατύπωση του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος, δεν ορίζεται μεν στην οδηγία 2009/72, το Δικαστήριο όμως έχει κρίνει ότι, ελλείψει αντίθετης ένδειξης σε συγκεκριμένη διάταξή της, ο όρος αυτός έχει στην εν λόγω οδηγία ευρύ περιεχόμενο και περιλαμβάνει κατ’ αρχήν κάθε «τελικό πελάτη», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 9, της οδηγίας αυτής, δηλαδή τόσο τους «οικιακούς πελάτες», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 10, όσο και τους «μη οικιακούς πελάτες», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11 [πρβλ. απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2024, G (Τέλη πρόωρης καταγγελίας), C-371/22, EU:C:2024:21, σκέψη 35].

51 Ωστόσο, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι τον πυρήνα των αμφιβολιών του αιτούντος δικαστηρίου αποτελεί το περιεχόμενο του μέτρου που μνημονεύεται στο παράρτημα Ι, σημείο 1, στοιχείο α′, πέμπτη περίπτωση, της οδηγίας 2009/72. Πλην όμως, το παράρτημα Ι αφορά συγκεκριμένα, όπως συνάγεται από το άρθρο 3, παράγραφος 7, τελευταία περίοδος, της οδηγίας, τους «οικιακούς πελάτες», κατά την έννοια του σημείου 10 του άρθρου 2 αυτής.

52 Τέλος, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης σύμβαση δεν είχε απλώς συναφθεί μόνον για ορισμένο χρονικό διάστημα, αλλά προέβλεπε και σταθερή τιμή για ολόκληρο το χρονικό διάστημα ισχύος της.

53 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων, πρέπει να θεωρηθεί ότι, με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ’ ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 3, παράγραφος 7, και το παράρτημα Ι, σημείο 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2009/72, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 51 της εν λόγω οδηγίας, έχουν την έννοια ότι αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει την επιβολή συμβατικής ποινικής ρήτρας εις βάρος οικιακού πελάτη σε περίπτωση πρόωρης καταγγελίας σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου.

54 Για την ερμηνεία διατάξεως του δικαίου της Ένωσης πρέπει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνον το γράμμα της συγκεκριμένης διάταξης, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται και οι σκοποί που επιδιώκονται με τη ρύθμιση της οποίας αποτελεί μέρος [αποφάσεις της 7ης Ιουνίου 2005, VEMW κ.λπ., C-17/03, EU:C:2005:362, σκέψη 41, και της 11ης Ιανουαρίου 2024, G (Τέλη πρόωρης καταγγελίας), C-371/22, EU:C:2024:21, σκέψη 32].

55 Όσον αφορά, πρώτον, τη διατύπωση των διατάξεων των οποίων ζητείται η ερμηνεία, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 3, παράγραφος 7, της οδηγίας 2009/72 επιβάλλει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των τελικών πελατών, να διασφαλίζουν υψηλά επίπεδα προστασίας των καταναλωτών, ιδίως όσον αφορά τη διαφάνεια σχετικά με τους συμβατικούς όρους και προϋποθέσεις, τη γενική πληροφόρηση και τους μηχανισμούς επίλυσης διαφορών, καθώς και να εξασφαλίζουν ότι ο επιλέξιμος πελάτης μπορεί πραγματικά να αλλάξει προμηθευτή εύκολα. Η διάταξη αυτή ορίζει επιπλέον ότι, όσον αφορά τουλάχιστον τους οικιακούς πελάτες, τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν τα μέτρα που αναφέρονται στο παράρτημα Ι της εν λόγω οδηγίας.

56 Όπως προκύπτει από το ως άνω παράρτημα Ι, σημείο 1, στοιχείο α′, πέμπτη περίπτωση, στα εν λόγω μέτρα συγκαταλέγονται και εκείνα που έχουν ως στόχο να διασφαλίζουν ότι οι πελάτες έχουν το δικαίωμα να συνάπτουν με τον προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας σύμβαση στην οποία, μεταξύ άλλων, καθορίζεται «κατά πόσον επιτρέπεται η υπαναχώρηση από τη σύμβαση χωρίς επιβάρυνση».

57 Εντούτοις, από τη σύγκριση διαφόρων γλωσσικών αποδόσεων της οδηγίας 2009/72 προκύπτει ότι η συγκεκριμένη διάταξη προφανώς προβλέπει στη γαλλική γλώσσα και μόνον ότι, όσον αφορά τουλάχιστον τους οικιακούς πελάτες, τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν μέτρα τα οποία έχουν ως στόχο να διασφαλίζουν ότι οι πελάτες συνάπτουν με τον προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας σύμβαση η οποία προβλέπει ότι έχουν δικαίωμα καταγγελίας χωρίς επιβάρυνση. Πράγματι, σε όλες τις υπόλοιπες γλωσσικές αποδόσεις της οδηγίας, η εν λόγω διάταξη περιορίζεται απλώς, κατ' ουσίαν, στη μνεία ότι, όσον αφορά τουλάχιστον τους οικιακούς πελάτες, τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν μέτρα τα οποία έχουν ως στόχο να διασφαλίζουν ότι οι πελάτες έχουν το δικαίωμα να συνάπτουν με τον προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας σύμβαση στην οποία ορίζεται αν υπάρχει η δυνατότητα καταγγελίας χωρίς επιβάρυνση.

58 Πλην όμως, κατά πάγια νομολογία, η διατύπωση που χρησιμοποιείται σε μία από τις γλωσσικές αποδόσεις διάταξης του δικαίου της Ένωσης δεν μπορεί να αποτελεί τη μοναδική βάση για την ερμηνεία της διάταξης αυτής, ούτε μπορεί να της δίδεται, συναφώς, προτεραιότητα σε σχέση με τις άλλες γλωσσικές αποδόσεις. Πράγματι, η ανάγκη ομοιόμορφης εφαρμογής και, ως εκ τούτου, ομοιόμορφης ερμηνείας μιας πράξεως της Ένωσης δεν επιτρέπει να λαμβάνεται υπόψη αυτή μεμονωμένα, όπως έχει αποδοθεί σε μία γλώσσα, αλλά επιτάσσει να ερμηνεύεται με γνώμονα την όλη οικονομία και τον σκοπό της κανονιστικής ρυθμίσεως της οποίας αποτελεί στοιχείο (απόφαση της 30ής Ιουνίου 2022, Allianz Elementar Versicherung, C-652/20, EU:C:2022:514, σκέψη 36 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

59 Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι, κατά το τελευταίο εδάφιο του παραρτήματος Ι, σημείο 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2009/72, οι όροι των συμβάσεων πρέπει να είναι δίκαιοι και γνωστοί εκ των προτέρων και, οπωσδήποτε, οι διαλαμβανόμενες στην εν λόγω διάταξη πληροφορίες θα πρέπει να παρέχονται πριν από τη σύναψη ή επιβεβαίωση της σύμβασης.

60 Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει ότι η διατύπωση του άρθρου 3, παράγραφος 7, και του παραρτήματος Ι, σημείο 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2009/72 υποδηλώνει ότι, όσον αφορά τουλάχιστον τους οικιακούς πελάτες, τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα ώστε να διασφαλίζουν ότι οι πελάτες αυτοί μπορούν πραγματικά, εφόσον το επιθυμούν, να αλλάξουν προμηθευτή εύκολα. Επιπλέον, τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα ώστε να διασφαλίζουν ότι οι συμβατικοί όροι είναι δίκαιοι, διατυπωμένοι με σαφήνεια και γνωστοί εκ των προτέρων, προκειμένου ο πελάτης να είναι σε θέση να κατανοήσει το περιεχόμενό τους πριν από την υπογραφή της σύμβασης και να συναινέσει ελεύθερα, έχοντας

ενημερωθεί πλήρως, προκειμένου να πληρούται κατ' αυτόν τον τρόπο η προϋπόθεση διαφάνειας που θέτει το γράμμα της εν λόγω διάταξης και προκειμένου να υπάρχει ένας μηχανισμός επίλυσης των διαφορών που θα μπορούσαν να προκύψουν μεταξύ των πελατών και του προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας.

61 Αντιθέτως, από το γράμμα των ως άνω διατάξεων δεν μπορεί να διαπιστωθεί κατά πόσον αυτές αποκλείουν τη δυνατότητα των κρατών μελών να προβλέπουν στις εθνικές ρυθμίσεις τους ότι είναι δυνατή η επιβολή συμβατικής ποινικής ρήτρας εις βάρος οικιακού πελάτη σε περίπτωση πρόωρης καταγγελίας της σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου.

62 Συναφώς, επισημαίνεται ειδικότερα το γεγονός ότι εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει να ορίζεται σε μια τέτοια σύμβαση ότι θα οφείλεται ποινική ρήτρα σε περίπτωση πρόωρης καταγγελίας της από τον πελάτη δεν εμποδίζει κατ' ανάγκην τη δυνατότητα του συγκεκριμένου πελάτη να αλλάξει πραγματικά και εύκολα προμηθευτή, όπως προβλέπει το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 7, της οδηγίας 2009/72, εφόσον η εν λόγω ρύθμιση περιλαμβάνει τα μέσα που μπορούν να διασφαλίσουν την τήρηση των προϋποθέσεων που μνημονεύονται στη σκέψη 60 της παρούσας απόφασης και, ιδίως, τον έλεγχο του ποσού στο οποίο ανέρχεται μια τέτοια ποινική ρήτρα [βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2024, G (Τέλη πρόωρης καταγγελίας), C-371/22, EU:C:2024:21, σκέψη 37]. Πράγματι, εμπόδιο σε μια τέτοια αλλαγή αποτελεί μάλλον το ύψος της ποινικής ρήτρας παρά η ίδια η ύπαρξή της.

63 Όσον αφορά, δεύτερον, το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 7, και του παραρτήματος Ι, σημείο 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2009/72, επισημαίνεται κατ' αρχάς ότι το άρθρο 3, παράγραφος 5, της οδηγίας διευκρινίζει ότι η αλλαγή προμηθευτή πραγματοποιείται τηρουμένων των όρων των συμβάσεων. Υπό την ίδια έννοια, το άρθρο 37, παράγραφος 1, στοιχείο ιβ′, της εν λόγω οδηγίας αναθέτει στις ρυθμιστικές αρχές το καθήκον να σέβονται τη συμβατική ελευθερία σχετικά με συμβάσεις εφοδιασμού με δυνατότητα διακοπής καθώς και σε σχέση με μακροπρόθεσμες συμβάσεις, υπό τον όρο ότι είναι συμβατές με το ενωσιακό δίκαιο και συνεπείς με τις πολιτικές της Ένωσης.

64 Εν συνεχεία, είναι αλήθεια ότι βάσει του παραρτήματος Ι, σημείο 1, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2009/72, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 7, της ίδιας οδηγίας, τα κράτη μέλη πρέπει, όσον αφορά τουλάχιστον τους οικιακούς πελάτες, να λαμβάνουν μέτρα τα οποία έχουν ως στόχο να διασφαλίζουν ότι οι εν λόγω πελάτες «δεν επιβαρύνονται για αλλαγή προμηθευτή». Δεν μπορεί ωστόσο να συναχθεί εντεύθεν το συμπέρασμα ότι η οδηγία 2009/72 αντιτίθεται εξ ορισμού στην επιβολή συμβατικής ποινικής ρήτρας σε περίπτωση πρόωρης καταγγελίας σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου από τον οικιακό πελάτη.

65 Πράγματι, το να θεωρηθεί ότι το παράρτημα Ι, σημείο 1, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2009/72 υποδηλώνει ότι δεν μπορεί ποτέ να επιβληθεί συμβατική ποινική ρήτρα εις βάρος οικιακού πελάτη, ακόμη και στην περίπτωση πρόωρης εκ μέρους του καταγγελίας σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου, αντιβαίνει στο γράμμα του παραρτήματος Ι, σημείο 1, στοιχείο α′, πέμπτη περίπτωση, ως έχει στις περισσότερες γλωσσικές αποδόσεις και, λαμβανομένης υπόψη της επιλεγείσας γλωσσικής απόδοσης, θα καθιστούσε άνευ πρακτικού αποτελέσματος την τελευταία αυτή διάταξη ή θα καθιστούσε αντιφατική την οδηγία 2009/72.

66 Όταν διάταξη του δικαίου της Ένωσης επιδέχεται περισσότερες ερμηνείες, πρέπει να προτιμάται εκείνη η ερμηνεία η οποία διασφαλίζει την πρακτική της αποτελεσματικότητα (αποφάσεις της 24ης Φεβρουαρίου 2000, Επιτροπή κατά Γαλλίας, C-434/97, EU:C:2000:98, σκέψη 21, και της 23ης Νοεμβρίου 2023, EVN Business Service κ.λπ., C-480/22, EU:C:2023:918, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Επιπλέον, δυνάμει μιας γενικής ερμηνευτικής αρχής, μια διάταξη πρέπει να ερμηνεύεται, στο μέτρο του δυνατού, κατά τρόπο ώστε να μη θίγεται το κύρος της (αποφάσεις της 4ης Οκτωβρίου 2001, Ιταλία κατά Επιτροπής, C-403/99, EU:C:2001:507, σκέψη 37, και της 21ης Σεπτεμβρίου 2023, Stappert Deutschland, C-210/22, EU:C:2023:693, σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

67 Ως εκ τούτου, διαπιστώνεται, πρώτον, ότι η μνημονευόμενη στο παράρτημα Ι, σημείο 1, στοιχείο ε′, της οδηγίας 2009/72 τυχόν επιβάρυνση για αλλαγή προμηθευτή διαφέρει από τη μνημονευόμενη στο στοιχείο α′ της ίδιας διάταξης επιβάρυνση λόγω καταγγελίας της σύμβασης και, δεύτερον, ότι το παράρτημα Ι, σημείο 1, στοιχείο ε′, δεν απαγορεύει εξ ορισμού την εκ μέρους των κρατών μελών διατήρηση της δυνατότητάς τους να προβλέπουν στις εθνικές ρυθμίσεις τους τη δυνατότητα επιβολής συμβατικής ποινικής ρήτρας εις βάρος οικιακού πελάτη σε περίπτωση πρόωρης εκ μέρους του καταγγελίας σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου.

68 Εξάλλου, ο νομοθέτης της Ένωσης εκφράστηκε ρητώς προς την κατεύθυνση αυτή κατά την έκδοση της οδηγίας 2019/944, όπως σαφώς προκύπτει από το άρθρο 12, παράγραφοι 2 και 3, της εν λόγω οδηγίας, η οποία, όπως αναφέρει στην αιτιολογική σκέψη 1, αποτελεί αναδιατύπωση της οδηγίας 2009/72, την οποία και αντικαθιστά από την 1η Ιανουαρίου 2021.

69 Τέλος, η αιτιολογική σκέψη 51 της οδηγίας 2009/72 περιορίζεται απλώς στο να αναφέρει, πρώτον, ότι τα συμφέροντα των καταναλωτών θα πρέπει να βρίσκονται στην καρδιά της εν λόγω οδηγίας και ότι η ποιότητα εξυπηρέτησης θα πρέπει να αποτελεί κεντρική ευθύνη των επιχειρήσεων ηλεκτρικής ενέργειας· δεύτερον, ότι τα υφιστάμενα δικαιώματα των καταναλωτών θα πρέπει να ενισχυθούν και να διασφαλισθούν και να περιλαμβάνουν μεγαλύτερη διαφάνεια και εκπροσώπηση· τρίτον, ότι η προστασία των καταναλωτών θα πρέπει να διασφαλίζει ότι όλοι οι καταναλωτές απολαμβάνουν τα οφέλη μιας ανταγωνιστικής αγοράς· και, τέταρτον, ότι τα δικαιώματα των καταναλωτών θα πρέπει να επιβάλλονται από τα κράτη μέλη ή, όταν το κράτος μέλος έχει προβλέψει σχετικά, από τις ρυθμιστικές αρχές. Η εν λόγω αιτιολογική σκέψη δεν περιλαμβάνει επομένως κανένα στοιχείο από το οποίο να προκύπτει ότι τα κράτη μέλη δεν έχουν εξ ορισμού τη δυνατότητα να προβλέπουν, στις εθνικές ρυθμίσεις τους, τη δυνατότητα επιβολής συμβατικής ποινικής ρήτρας εις βάρος οικιακού πελάτη σε περίπτωση πρόωρης εκ μέρους του καταγγελίας σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου.

70 Αντιθέτως, στην αιτιολογική σκέψη 52 της οδηγίας 2009/72 αναφέρεται ότι οι καταναλωτές θα πρέπει να διαθέτουν σαφείς και κατανοητές πληροφορίες όσον αφορά τα δικαιώματά τους σε σχέση με τον ενεργειακό τομέα, ενώ στην αιτιολογική σκέψη 54 της ίδιας οδηγίας διευκρινίζεται ότι τα προβλεπόμενα στο άρθρο 3, παράγραφος 7, μέσα επίλυσης διαφορών πρέπει να είναι διαθέσιμα για όλους τους καταναλωτές.

71 Ως εκ τούτου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι από το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι διατάξεις του άρθρου 3, παράγραφος 7, και του παραρτήματος Ι, σημείο 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2009/72 προκύπτει ότι οι εν λόγω διατάξεις αντιτίθενται εξ ορισμού σε εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει την επιβολή συμβατικής ποινικής ρήτρας εις βάρος οικιακού πελάτη σε περίπτωση πρόωρης εκ μέρους του καταγγελίας σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου. Αντιθέτως, από το ανωτέρω πλαίσιο συνάγεται, κατ' ουσίαν, ότι η

εθνική ρύθμιση πρέπει να διασφαλίζει, όπως προκύπτει ήδη από τη διατύπωση των προς ερμηνεία διατάξεων, ότι οι πελάτες, ιδίως οι οικιακοί πελάτες, έχουν το δικαίωμα να επιλέγουν τον προμηθευτή τους και να ενημερώνονται κατά τρόπο σαφή και κατανοητό για τα δικαιώματά τους και ότι έχουν τη δυνατότητα να εξασφαλίζουν, στο πλαίσιο ενός μηχανισμού επίλυσης διαφορών, ότι αυτά γίνονται σεβαστά [βλ. κατ' αναλογίαν, απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2024, G (Τέλη πρόωρης καταγγελίας), C-371/22, EU:C:2024:21, σκέψη 44].

72 Όσον αφορά, τρίτον, τους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία 2009/72, το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι αντικείμενο της οδηγίας, όπως προκύπτει από το άρθρο 1 αυτής, είναι η θέσπιση κοινών κανόνων που αφορούν την παραγωγή, τη μεταφορά, τη διανομή και την προμήθεια ηλεκτρικής ενεργείας, καθώς και την προστασία των καταναλωτών, με στόχο τη βελτίωση και την ολοκλήρωση ανταγωνιστικών αγορών ηλεκτρικής ενεργείας στην Ένωση. Υπό τις συνθήκες αυτές και όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις 3, 7 και 8, σκοπός της οδηγίας είναι, μεταξύ άλλων, η δημιουργία μιας πλήρως ανοικτής αγοράς, η οποία να παρέχει σε όλους τους καταναλωτές τη δυνατότητα να επιλέγουν ελεύθερα τους προμηθευτές τους και να δίνει σε όλους τους προμηθευτές την ελευθερία να προμηθεύουν τους πελάτες τους, η προώθηση της ανταγωνιστικότητας στην εσωτερική αγορά, προκειμένου να διασφαλιστεί ο εφοδιασμός με ηλεκτρική ενέργεια με τις πιο ανταγωνιστικές τιμές, και η δημιουργία ίσων όρων ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά, με σκοπό την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας [απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2024, G (Τέλη πρόωρης καταγγελίας), C-371/22, EU:C:2024:21, σκέψη 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

73 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι οι συμβάσεις προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου μπορούν να κατοχυρώσουν την προστασία των πελατών εξασφαλίζοντάς τους χαμηλή και σταθερή τιμή ηλεκτρικής ενέργειας και παρέχοντας στους καταναλωτές τη βεβαιότητα ότι το κόστος που θα πρέπει να υφίστανται δεν θα μεταβάλλεται καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης. Εντούτοις, οι προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας, προκειμένου να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους που απορρέουν από τέτοιες συμβάσεις, ενδέχεται να έχουν επιβαρυνθεί με διάφορα έξοδα, τα οποία μπορεί να συνεπάγονται για αυτούς πρόσθετες δαπάνες σε σχέση με τις συμβάσεις αορίστου χρόνου και χωρίς σταθερή τιμή, ιδίως με σκοπό την προστασία τους από την αστάθεια του κόστους στη χονδρική αγορά. Συνεπώς, η δυνατότητα να επιτραπεί η επιβολή συμβατικής ποινικής ρήτρας εις βάρος του πελάτη, σε περίπτωση πρόωρης καταγγελίας αυτού του είδους συμβάσεων ορισμένου χρόνου και σταθερής τιμής, μπορεί να δώσει στον προμηθευτή τη δυνατότητα να αντισταθμίσει τις ιδιαίτερες δαπάνες που συνεπάγονται για αυτόν οι συμβάσεις αυτού του είδους, ενώ ταυτόχρονα αποτρέπει το ενδεχόμενο να πρέπει να μετακυλίει στο σύνολο των πελατών του τον οικονομικό κίνδυνο από αυτές, πράγμα που θα μπορούσε να οδηγήσει σε υψηλότερες τιμές ηλεκτρικής ενέργειας για το σύνολο των πελατών και θα αντιστρατευόταν, εν τέλει, τον σκοπό διασφάλισης της χαμηλότερης δυνατής τιμής για τους καταναλωτές [απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2024, G (Τέλη πρόωρης καταγγελίας), C-371/22, EU:C:2024:21, σκέψη 47].

74 Εντούτοις, το Δικαστήριο έχει επιπλέον κρίνει ότι πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη ο γενικός σκοπός της οδηγίας 2009/72, ο οποίος συνίσταται στην ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, καθώς και οι ειδικότεροι σκοποί, οι οποίοι εκτίθενται στις αιτιολογικές σκέψεις 51 και 57 της οδηγίας και συνίστανται στο να απολαμβάνουν οι καταναλωτές τα οφέλη μιας ανταγωνιστικής και απελευθερωμένης αγοράς. Συγκεκριμένα, διαπίστωσε ότι η επίτευξη των σκοπών αυτών θα διακυβευόταν αν μια εθνική ρύθμιση επέτρεπε την επιβολή συμβατικών ποινικών ρητρών οι οποίες θα ήταν υπέρμετρες σε σχέση με τις δαπάνες που προκλήθηκαν από τη σύμβαση και δεν αποσβέστηκαν πλήρως λόγω της πρόωρης καταγγελίας της. Πράγματι, τέτοιες συμβατικές ποινικές ρήτρες είναι ικανές να αποτρέψουν τεχνητά την πρόωρη

καταγγελία, εκ μέρους των πελατών και ιδίως με σκοπό την αλλαγή προμηθευτή, των συμβάσεων προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου και, ως εκ τούτου, ενδέχεται να τους εμποδίσουν να απολαμβάνουν πλήρως τα οφέλη μιας ανταγωνιστικής και απελευθερωμένης εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας [πρβλ. απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2024, G (Τέλη πρόωρης καταγγελίας), C-371/22, EU:C:2024:21, σκέψη 48].

75 Οι ανωτέρω σκέψεις, τις οποίες διατύπωσε το Δικαστήριο στο πλαίσιο υπόθεσης που αφορούσε την πρόωρη καταγγελία σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου από μη οικιακό πελάτη, μπορούν να εφαρμοστούν και στην περίπτωση σύμβασης της ίδιας φύσεως, η οποία συνήφθη με οικιακό πελάτη, δεδομένου ότι η οδηγία 2009/72 δεν κάνει καμία διάκριση με βάση την ιδιότητα του εκάστοτε καταναλωτή όσον αφορά τους σκοπούς που μνημονεύονται στις σκέψεις 72 έως 74 της παρούσας απόφασης.

76 Επομένως, οι σκοποί της οδηγίας 2009/72 υποδηλώνουν ότι τα κράτη μέλη πρέπει, κατ' αρχήν, να έχουν τη δυνατότητα να προβλέπουν στις εθνικές ρυθμίσεις τους τη δυνατότητα επιβολής συμβατικής ποινικής ρήτρας εις βάρος οικιακού πελάτη σε περίπτωση πρόωρης εκ μέρους του καταγγελίας σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου, εφόσον πληρούνται οι γενικές προϋποθέσεις που απορρέουν από την εν λόγω οδηγία όσον αφορά, ειδικότερα, την αναγκαία πληροφόρηση του πελάτη αυτού και την ύπαρξη μηχανισμού επίλυσης διαφορών.

77 Εν προκειμένω, δεδομένου ότι το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα αφορά, σύμφωνα με τα στοιχεία που παρέσχε το αιτούν δικαστήριο, εθνική ρύθμιση η οποία επιτρέπει την επιβολή συμβατικών ποινικών ρητρών, χωρίς όμως να προβλέπει κριτήρια για τον υπολογισμό του ποσού τους, ιδίως από απόψεως αναλογικότητας σε σχέση με το κόστος, με τους κινδύνους που ανέκυψαν ή με τη ζημία που προκλήθηκε, διευκρινίζεται περαιτέρω ότι, μολονότι η οδηγία 2009/72 δεν περιέχει κανένα στοιχείο προς την κατεύθυνση αυτή, τα κράτη μέλη οφείλουν, κατά πάγια νομολογία, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους να τηρούν το δίκαιο της Ένωσης και δεν μπορούν, ασκώντας τις αρμοδιότητές τους, να θίγουν την πρακτική αποτελεσματικότητα της οδηγίας 2009/72 [απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2024, G (Τέλη πρόωρης καταγγελίας), C-371/22, EU:C:2024:21, σκέψη 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

78 Πλην όμως, θα υπονομευόταν η αποτελεσματικότητα της οδηγίας 2009/72, αν, στο πλαίσιο του μηχανισμού επίλυσης διαφορών τον οποίο τα κράτη μέλη υποχρεούνται βάσει της οδηγίας να προβλέπουν υπέρ των καταναλωτών ηλεκτρικής ενέργειας, η επιλαμβανόμενη διοικητική ή δικαστική αρχή αδυνατούσε να εκτιμήσει το ποσό μιας συμβατικής ποινικής ρήτρας, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, και, εφόσον το κρίνει αναγκαίο, να επιβάλει τη μείωσή του ή ακόμη και την εκμηδένισή του, εάν προκύπτει ότι το ποσό αυτό είναι, λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των περιστάσεων που χαρακτηρίζουν τη συγκεκριμένη περίπτωση, δυσανάλογο σε σχέση με τις δαπάνες που προκλήθηκαν από σύμβαση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη και δεν αποσβέσθηκαν πλήρως λόγω της πρόωρης καταγγελίας της σύμβασης, με αποτέλεσμα η συμβατική ποινική ρήτρα να καθιστά στην πράξη άνευ περιεχομένου το δικαίωμα του τελικού πελάτη να αλλάξει ελεύθερα τον προμηθευτή του και να υπονομεύονται οι σκοποί της εν λόγω οδηγίας που υπενθυμίζονται στις σκέψεις 72 και 74 της παρούσας απόφασης [βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2024, G (Τέλη πρόωρης καταγγελίας), C-371/22, EU:C:2024:21, σκέψη 51].

79 Μολονότι η κατά τα ανωτέρω εκτίμηση της αναλογικότητας μιας τέτοιας συμβατικής ποινικής ρήτρας εναπόκειται μόνο στην εθνική αρχή που επιλαμβάνεται ενδεχόμενης διαφοράς, πρέπει εντούτοις, προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, να επισημανθεί ότι,

για τη διενέργεια της εκτίμησης αυτής, μπορούν ιδίως να ληφθούν υπόψη η αρχική διάρκεια της επίμαχης σύμβασης, η εναπομένουσα κατά τον χρόνο της καταγγελίας της διάρκεια, η ποσότητα ηλεκτρικής ενέργειας που είχε αγορασθεί για την εκτέλεση της σύμβασης, αλλά την οποία ο πελάτης τελικά δεν θα καταναλώσει, καθώς και τα μέσα που έχει στη διάθεσή του ένας ευλόγως επιμελής προμηθευτής για να περιορίσει τις οικονομικές απώλειες λόγω της πρόωρης καταγγελίας της σύμβασης [βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2024, G (Τέλη πρόωρης καταγγελίας), C-371/22, EU:C:2024:21, σκέψη 52].

80 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το άρθρο 3, παράγραφος 7, και το παράρτημα Ι, σημείο 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2009/72, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 51 της εν λόγω οδηγίας, δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση όπως η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης, υπό την προϋπόθεση ότι μια τέτοια ρύθμιση διασφαλίζει ότι η συμβατική ποινική ρήτρα που μπορεί να προβλεφθεί με βάση τη ρύθμιση αυτή είναι δίκαιη, σαφής, ανακοινώνεται εκ των προτέρων και αποτελεί προϊόν ελεύθερης βούλησης, ενώ υπάρχει η δυνατότητα διοικητικής ή ένδικης προσφυγής στο πλαίσιο της οποίας η επιλαμβανόμενη αρχή μπορεί να εκτιμήσει την αναλογικότητα του ποσού της ποινικής ρήτρας, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των περιστάσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης, και, εφόσον το κρίνει αναγκαίο, να επιβάλει τη μείωση ή την εκμηδένισή του [βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2024, G (Τέλη πρόωρης καταγγελίας), C-371/22, EU:C:2024:21, σκέψη 55].

81 Προκειμένου να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο αιτούν δικαστήριο, διευκρινίζεται περαιτέρω ότι, αφενός, λαμβανομένης υπόψη της ως άνω ερμηνείας, δεν έχει σημασία αν στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης ο S. J. χαρακτηρίζεται ως «οικιακός πελάτης», κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 10, της οδηγίας 2009/72, ή «μη οικιακός» πελάτης, κατά την έννοια του άρθρου 2, σημείο 11, της εν λόγω οδηγίας, δεδομένου ότι, σε περίπτωση πρόωρης καταγγελίας σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου από μη οικιακό πελάτη, ισχύει αντίστοιχη ερμηνεία [πρβλ. απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2024, G (Τέλη πρόωρης καταγγελίας), C-371/22, EU:C:2024:21, σκέψη 55].

82 Αφετέρου, σύμφωνα με το παράρτημα Ι, σημείο 1, της οδηγίας 2009/72, η εν λόγω ερμηνεία δεν θίγει τα δικαιώματα που θα μπορούσε ενδεχομένως να αντλήσει ένας πελάτης όπως ο S. J. από τη νομοθεσία της Ένωσης περί προστασίας καταναλωτών, ιδίως από την οδηγία 93/13, εφόσον, εξάλλου, ο εν λόγω πελάτης εμπίπτει στην έννοια του «καταναλωτή» κατά το άρθρο 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 93/13.

83 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 3, παράγραφος 7, και το παράρτημα Ι, σημείο 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2009/72, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 51 της εν λόγω οδηγίας, έχουν την έννοια ότι δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας, σε περίπτωση πρόωρης καταγγελίας σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου, πραγματοποιούμενης από οικιακό πελάτη, ο τελευταίος υποχρεούται να καταβάλει τη συμβατική ποινική ρήτρα που ορίζεται στη σύμβαση, υπό την προϋπόθεση ότι η εν λόγω ρύθμιση, αφενός, διασφαλίζει ότι μια τέτοια συμβατική ποινική ρήτρα είναι δίκαιη, σαφής, ανακοινώνεται εκ των προτέρων και αποτελεί προϊόν ελεύθερης βούλησης, και, αφετέρου, προβλέπει τη δυνατότητα διοικητικής ή ένδικης προσφυγής στο πλαίσιο της οποίας η επιλαμβανόμενη αρχή μπορεί να εκτιμήσει την αναλογικότητα του ποσού της ποινικής ρήτρας, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των περιστάσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης, και, εφόσον το κρίνει αναγκαίο, να επιβάλει τη μείωση ή την εκμηδένισή του. Η εν λόγω ερμηνεία δεν θίγει τα δικαιώματα που θα μπορούσε ενδεχομένως να αντλήσει ένας τέτοιος πελάτης από τη νομοθεσία

της Ένωσης περί προστασίας των καταναλωτών, ιδίως από την οδηγία 93/13, εφόσον, εξάλλου, ο εν λόγω πελάτης εμπίπτει στην έννοια του «καταναλωτή» κατά το άρθρο 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 93/13.

Επί των δικαστικών εξόδων

84 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 17 της οδηγίας 2011/83/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 25ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών, την τροποποίηση της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 1999/44/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και την κατάργηση της οδηγίας 85/577/ΕΟΚ του Συμβουλίου και της οδηγίας 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου,

έχει την έννοια ότι:

εμπίπτει στην κατά τη διάταξη αυτή έννοια του «καταναλωτή» ο κάτοχος γεωργικής εκμετάλλευσης που συνάπτει σύμβαση αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας τόσο για τη γεωργική εκμετάλλευσή του όσο και για δική του οικιακή κρίση, εφόσον ο εμπορικός σκοπός της σύμβασης είναι σε τέτοιο βαθμό περιορισμένος ώστε να μην υπερισχύει στο γενικό πλαίσιο αυτής.

2) Το άρθρο 3, παράγραφος 7, και το παράρτημα Ι, σημείο 1, στοιχείο α′, της οδηγίας 2009/72/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2009, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενεργείας και για την κατάργηση της οδηγίας 2003/54/ΕΚ, υπό το πρίσμα της αιτιολογικής σκέψης 51 της οδηγίας 2009/72,

έχουν την έννοια ότι:

δεν αντιτίθενται σε εθνική ρύθμιση βάσει της οποίας, σε περίπτωση πρόωρης καταγγελίας σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου, πραγματοποιούμενης από οικιακό πελάτη, ο τελευταίος υποχρεούται να καταβάλει τη συμβατική ποινική ρήτρα που ορίζεται στη σύμβαση, υπό την προϋπόθεση ότι η εν λόγω ρύθμιση, αφενός, διασφαλίζει ότι μια τέτοια συμβατική ποινική ρήτρα είναι δίκαιη, σαφής, ανακοινώνεται εκ των προτέρων και αποτελεί προϊόν ελεύθερης βούλησης, και, αφετέρου, προβλέπει τη δυνατότητα διοικητικής ή ένδικης προσφυγής στο πλαίσιο της οποίας η επιλαμβανόμενη αρχή μπορεί να εκτιμήσει την αναλογικότητα του ποσού της ποινικής ρήτρας, λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των περιστάσεων της συγκεκριμένης περίπτωσης, και, εφόσον το κρίνει αναγκαίο, να επιβάλει τη μείωση ή την εκμηδένισή του. Η ως άνω ερμηνεία δεν θίγει τα

δικαιώματα που θα μπορούσε ενδεχομένως να αντλήσει ένας τέτοιος πελάτης από τη νομοθεσία της Ένωσης περί προστασίας των καταναλωτών, ιδίως από την οδηγία 93/13, εφόσον, εξάλλου, ο εν λόγω πελάτης εμπίπτει στην έννοια του «καταναλωτή» κατά το άρθρο 2, στοιχείο β′, της οδηγίας 93/13.

(υπογραφές)